

Flertalet av runstenarna i Rasbo härad voro kända redan av Joh. Bureus. Han har själv upptecknat inskrifterna på 7 stenar (U 987, 989, 995, 996, 999, 1005 och 1011), och om 9 andra hade han fått meddelanden av sin utmärkte medhjälpare Joh. Rhezelius (U 988, 990, 991, 997, 998, 1006, 1008, 1009 och 1012); sammanlagt 16.

Genom *Ransakningarna* blevo ytterligare 2 runstenar kända: U 993 och 994, och under antikvariernas resor 2: U 1000 och 1001. Sammanlagt 20 ristningar i Rasbo härad ha sålunda varit kända för 1600-talets fornforskning. De finnas allesammans avbildade i *Bautil*: B 416, 533—551 (av U 998 dock endast nedre halvan). 14 av träsnitten äro signerade av Joh. Hadorph och tecknaren Joh. Leitz, 1 (B 416) av Hadorph och tecknaren P. Helgonius. De återstående 5, allesammans av mindre format, äro osignerade (B 536, 542, 543, 545, 551).

I Liljegrens *Runurkunder* (1833) upptagas 23 nummer från Rasbo härad (L 290—311, 1677). En och samma sten har av misstag blivit uppförd två gånger (L 308 och 311), och två nummer (L 297 och 298) bero på missuppfattning av uppgifter i äldre källor. För 100 år sedan voro alltså fortfarande samma 20 runristningar kända som i slutet av 1600-talet.

Under 1800-talet ha 4 nya ristningar kommit i dagen inom häradet: U 992, 1004, 1007 och 1010, och under 1900-talet 2: U 1002 och 1003.

I Liljegrens *Runurkunder* finnes upptagen i »Flock V. Runristningar på hushålls tillbehör, samt prydnader» under nr 1879 »Ett piskskaft, från Funbo socken.» En avbildning, hämtad ur J. F. Peringskiölds provtryck av Antikvitetsarkivets samling av sigill och andra fornsaker, finnes i J. G. Liljegren, *Fullständig Bautil* (ATA) nr 1879. Föremålet är en runstav, som blivit försedd med pisksnärt och använd som piska. Huruvida den ännu finnes i behåll och var den i så fall förvaras, är icke känt.

987. Funbo kyrka.

Pl. 35.

Litteratur: B 547, L 300, D 1:255. J. Bureus, Fa 6 s. 75 n:r 150 (Bureus' egen uppteckning), s. 185 n:r 99 (Rhezelius), Fa 10:2 n:r 35, Fa 5 n:r 126, Fa 1 s. 31; J. Rhezelius, F c 6 (Monumenta Uplandica), s. 27 (utg. i UFT h. 30, 1915), R 550 (UUB) n:r 10; O. Verelius, *Manuductio ad Runographiam Scandicam* (1675), s. 54; *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 145; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 97; *Kyrkoinventarium* 1829 (ATA); R. Dybeck, *Reseberättelse* 1864, 1866 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 38; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 50; O. v. Friesen, *Anteckningar* (UUB).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 55); Rhezelius, teckningar (i F c 6 och i R 550); Verelius a. a., träsnitt; J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 547); Dybeck (D 1:255); O. Juel foto 1904 (i v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest på kyrkogården, 30 m. N om västra ingången till kyrkan, 2 m. VNV om gravkorets västra vägg. Ristningsytan är vänd åt V, mot vägen.

Joh. Bureus har den 26 maj 1601 upptecknat inskriften i sin anteckningsbok (Fa 6). Stenen fanns då »I Funbo Kyrkedör» (Fa 6), »I Funbo Kyrkedör» (Fa 10:2). Övre delen var dold under muren. Joh. Rhezelius har ritat av ristningen den 27 sept. 1634: »Der samastädes i Vapenhus dören» (F c 6), »I Kyrkiedören inmurath» (R 550). Han tillägger: »Om denne Runsten wet ingen något referera eller berätta.» O. Verelius (1675): »Thenna stenen ligger i Funbo Kyrkiodör.» — *Ransakningarna*: »Wapnhuus döhren.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Funbo kyrkdör» (B 547 och L 300: »I kyrkodörren»). — O. Celsius har läst inskriften 1727 d. 19 febr.; platsen var fortfarande »Funbo Kyrkiodör.» Med »kyrkodörren» menas ingången från vapenhuset på södra sidan till kyrkan; här låg stenen i golvet som tröskel med övre och nedre delarna inskjutna under muren på ömse sidor. — *Kyrkoinventarium* 1829: »Wid

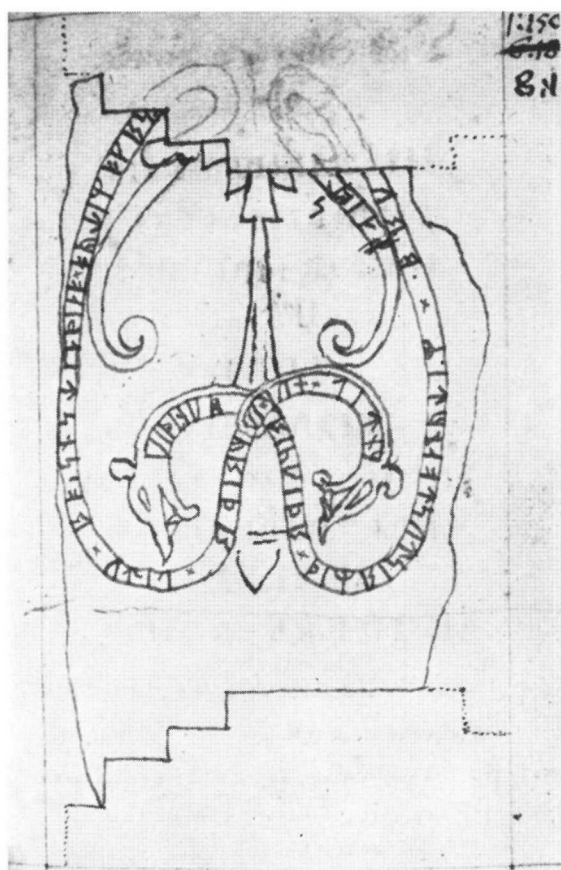

Fig. 108. U 987. Funbo kyrka. Efter teckning av Bureus.

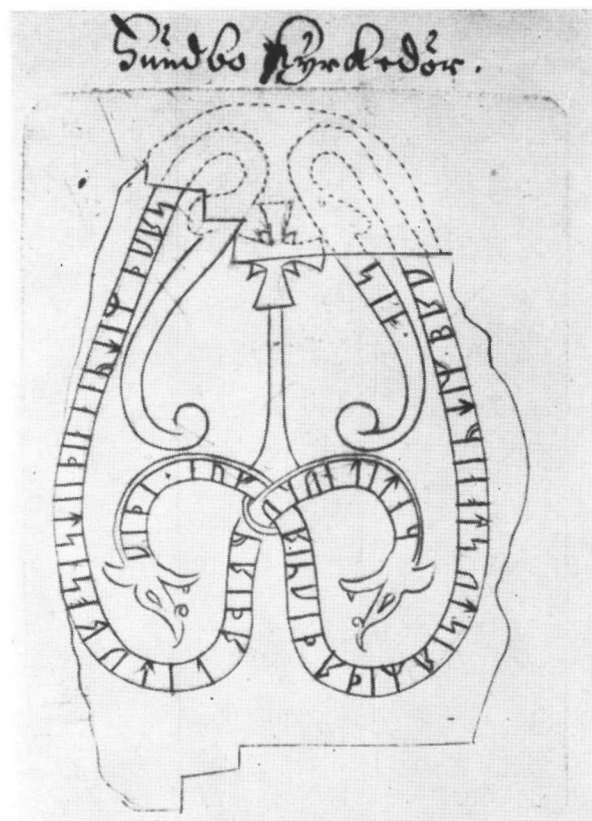

Fig. 109. U 987. Funbo kyrka. Efter kopparstick av Bureus.

Södra Ingången finnes en Runsten inmurad till tröskel, hwilkens figurer och bokstäfwer genom nötning blifwit okänbara.» Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Rånäs» (1868): »i kyrkan, såsom trappsten till vapenhuset på kyrkans södra sida.» När detta trycktes, var stenen i själva verket redan framtagen och rest. — Dybeck meddelar i sin reseberättelse 1864: »En runsten fanns ligga i Funbo kyrkas södra vapenhus, nu materialbod, till tröskel. Runorna väl behållne, men stenen till stor del inmurad. Märkligt att ingen i socken kände denne sten. Han kommer nästa år att frigöras.» I reseberättelsen 1866 omtalar han att runstenen B 547, »hvilken hittills icke kunnat fullständigt läsas, uttogs ur södra kyrkdörren och restes på vallen norr om kyrkan. På framställning af församlingens nitiske pastor, G. Sandahl, har socknen bekostat resningen med något öfver 20 R^{dr}.» Och i *Sveriges runurkunder* s. å.: »Runstenen har legat till tröskel i södra kyrkdörren till nästlidne sommar, då han upptogs och restes på vallen, norr om kyrkan.» Till sin nuvarande plats torde stenen ha flyttats på 1920-talet i samband med kyrkogårdens utvidgning på norra sidan.

Grå granit, med korn av svart glimmer och vit kvarts. Höjd ovan jordytan 1,76 m., största bredd 1,20 m. Ytan är jämn och vacker, men till färgen skiftande och något orolig, vilket mycket försvårar läsningen. Ristningen är ganska grund, säkerligen delvis beroende på långvarig nötning. Inskriften är därför i vissa delar tämligen svårläst och något osäker. Runorna äro »vänderunor», och inskriften läses från höger till vänster. I den vänstra runslingan stå runorna på den yttre ramlinjen, i den högra på den inre.

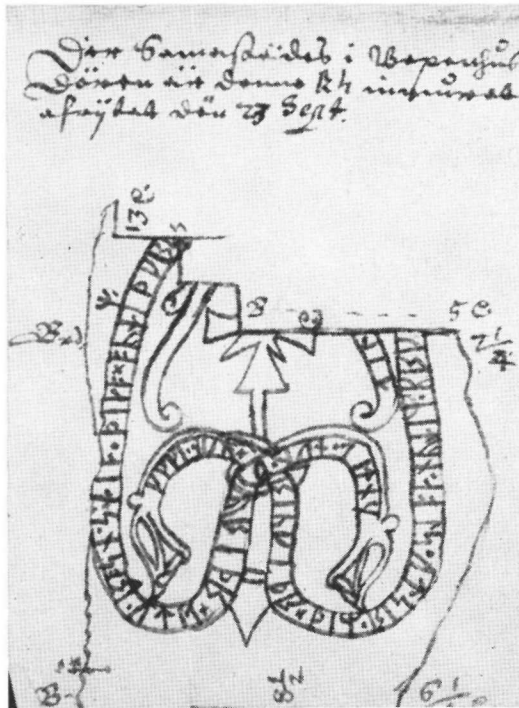

Fig. 110. U 987. Funbo kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (Fc 6).

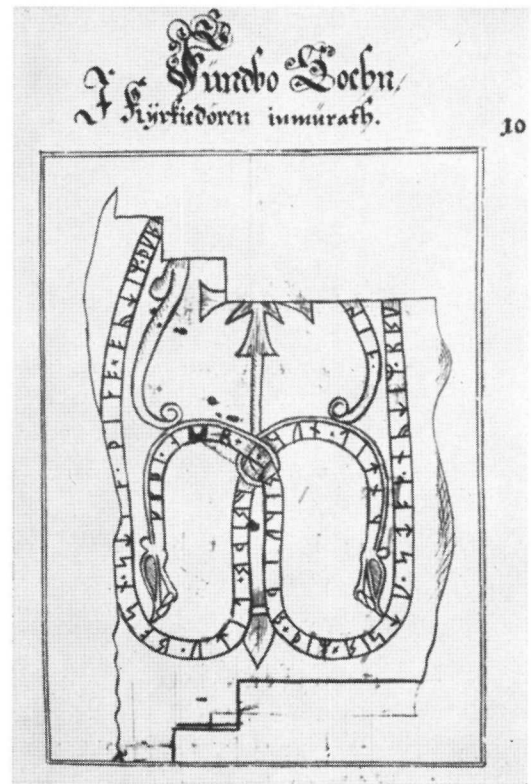

Fig. 111. U 987. Funbo kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (R 550).

Inskrift:

katil · aukuriþr · litu rosa stin þino × oftir þurstin sun sin

uipi auk rikuiþr · þir ristur ston aftir brupur sin × kup hialbi on þurstins ·

Katill ok Gyridr letu reisa stein þenna æftir Þorstein, sun sinn. Vidi ok Rikvidr þeir reistu stein æftir broður sinn. Guð hialpi and Þorstains.

»Kättil och Gyrid läto resa denna sten till minne av Torsten, sin son. Vide och Rikvid de reste stenen till minne av sin broder. Gud hjälpe Torstens ande.»

Till läsningen: Intet sk vid början och slutet av v. runslingan. Icke heller vid början av h. runslingan; sk vid dess slut är osäkert. 1 **k** är svagt. Övriga runor i namnet 1—5 **katil** tydligare. Namnet 8—13 **kuripr** fullt säkert. 8 **k** är icke stunget; ej heller 9 **u**. Nedre delen av hst i 9 **u** är grund och svagt skönjbar. Sk efter 13 **r** tydligt **·**, icke **×**. Bst i inskriftens **þ**-runor är i allmänhet liten; särskilt gäller detta om 12 **þ**. Intet sk efter 17 **u**, 21 **a**, 25 **n**, 34 **r**, 41 **n**, 44 **n**. Bst i 19 **o** äro säkra; likaså i 30 **o**. 24 **i** har sannolikt icke haft någon bst. Sk efter 29 **o** är svagt. 38 **s** har formen **h**, men nedre delen av v. stapeln är grunt huggen. 40 **i** är icke stunget. 48 **u** är tydlig; 49 **i** har möjligen haft en **a**-bistav. 50 **þ** är osäker, men skymtar vid god belysning (under svart duk). Kan endast vara **þ** eller möjligen **n**; absolut icke **s**. Runorna i namnet 55—61 **rikuiþr** äro svaga (särskilt 60 **þ**), men torde vara säkra. Icke **ulfr**. Intet sk efter 51 **i**, 54 **k**, 64 **r**, 69 **u**, 73 **n**, 78 **r**, 84 **r**, 90 **þ**, 96 **i**, 98 **n**. 63 **i** är icke stunget; ej heller 66, 104 **i**, 88 **k**. H. bst i 64 **r** mycket svag; den v. tydlig. 72 **o** och 74 **a** säkra. Nedre delen av 86 **i** är skadad. Sk efter

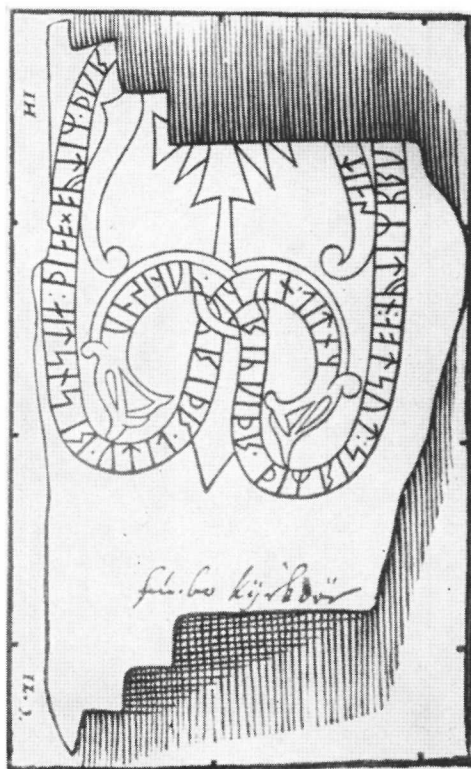

Fig. 112. U 987. Funbo kyrka. Efter B 547.

87 **n** är svagt. 93 **a** är säkert; runan har blivit ristad efter 92 **i** och 94 **i** och står därför trångt inpassad mellan dessa runor. 94 **i** har bst nedtill t. v.; runan är sålunda upp och nedvänd. Bst i 97 **o** säkra. Likaså bst i 98 **n**; den står tämligen högt, och uteslutet är icke, att runan är avsedd att läsas **t**; någon bst t. h. kan dock ej säkert spåras. 103 **t** har bst endast t. h.

Bureus (F a 6): 9—13 **ufriþr**, 48—51 **uiþi**; 38—47 och 82—106 saknas. — Rhezelius (F a 6): 2 **h**, 9—13 **ufriþr**, 48—51 **uiki**; 38—44 och 82—106 saknas; (R 550) 2 **a**, 9—13 **ufriþr**, 48—51 **uiþi** (rättat fr. **uiki**). — Hadorph och Leitz (B 547): 9—13 **ukriþr**; sk efter 17 **u**, 25 **n**, 34 **a**, 54 **a**, 61 **r**, 67 **s**, 73 **n**. 19 **i**; 48—51 **unsi**; 38—47 och 82—102 saknas. — Celsius: 9—13 **ufriþr**, 48—51 **uiþi**. — Dybeck: 9—13 **ufriþr**; 48—51 **unsi**, men 50 **s** är »matt och osäker.» 91—96 **hialbi**, 97—98 **on**. *UFT* har rättelsen 91—96 **hialbi**, »enligt stud. Carl Blom». — v. Friesen: 6—13 **auk · ufriþr**, men **f** anges som osäkert; 48—51 **un-i**; 91—97 **hialbi**.

Om kvinnonamnet *Gyriðr* se U 77. Mansnamnet *Viði* är ett kortnamn till tvåledade namn som *Viðbiörn*, *-ulfr* m. fl. eller (med *i*) till *Viðfari*; det är även belagt i U 60 och 970. Då läsningen är mycket osäker, bör man även räkna med namnet *Vigi* (Rhezelius har **uiki**); om detta se U 47 och 463. Om namnet *Rikviðr* se U 848 och nedan U 997. — Bureus (F a 10:2) och Verelius tolka andra namnet som *Ofridh*, *Ufriþr*; L 300 har *Ikriþr* och D 1:255 **kufriþr**, vilket i *UFT* tolkas som Gunnfrid. 48—51 **uiþi** tolkas av Bureus (F a 10:2) som *Vite* eller *Vidhe*, av Verelius som *Widi*; B 547 läser **uasi**, vilket av L 300 tolkas *Vasi*; D 1:255 rättar läsningen till **unsi**, vilket i *UFT* tolkas Unse(?) och av Brate Hunsi(?), »kanske kortnamn på *-si* av namn på *Hün-* t. ex. *-viðr*» 55—61 **rikuþr** återges i *UFT* som Ringvid, vilket givetvis är tänkbart; *Ringvidh* är (liksom *Rikvidh*) väl belagt i medeltida urkunder (Lundgren o. Brate).

Ristningen är icke signerad. Men i såväl ornamentik som runornas användning visar den

påfallande likheter med de båda av Torfast ristade U 599 och 629. Karakteristiskt för Torfast är särskilt bruket av *o*-runan som tecken för *a*-ljud, såväl nasalerat som onasalerat: **pino, ston, on; rosa, oftir** (jämfte **afftir**). Jfr också enkelteckningen av *æi* med *a* i U 599: **rasa, stan**, i U 629: **rasa**. Det kan icke råda något tvivel om att Torfast har utfört U 987, såsom Brate och v. Friesen mena. Enligt v. Friesen har Torfast »med Asmunds senare ornamentik som förebild ristat sex å sju stenar i mellersta och östra Uppland.» v. Friesen vill, säkerligen med all rätt, till Torfast attribuera även U 410, 418 och 419.

988. Funbo kyrka.

Litteratur: B 542, L 301. J. Bureus, Fa 6 s. 185 n:r 103 (Rhezeliu), Fa 5 n:r 125; J. Rhezelius, R 550 (UUB) n:r 12, F c 6 (Monumenta Uplandica) s. 31 (utg. i UFT h. 30, 1915); J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 149; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 99; UFT h. 3 (1873), s. 39; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 118.

Avbildningar: Rhezelius, teckningar (i F c 6 och i R 550); osign. träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 542.

Ett fragment av en runsten fanns enligt Rhezelius »Vthi Kyrkiemuren på Söder sijdhan i hornet på bette mur» (F c 6), »I Kyrkiemuren på Sodher sijdan» (R 550), I Kyrkemuren söder sijdan inmurad» (Fa 6). Fa 5: »I Kyrkemuren.» Rhezelius har (i R 550) antecknat: »Dänne Runestenen är aldeles förderfwat och sönderslagen, icke eler wet man något om honom at berätta. Doch efter den befallning och instruction migh gifwin är, hafuer iagh honom här infördt.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften »Funbo södra kyrkogårdsmur i ett hörn» (B 542: »Södra Kyrkogårds-mur», L 301: »I S. kyrkogårdsmuren»). O. Celsius har icke sett stenen; den omtalas ej heller i Kyrkoinventarium 1829 eller i Dybecks samlingar. »Beskrivningen till Geo-

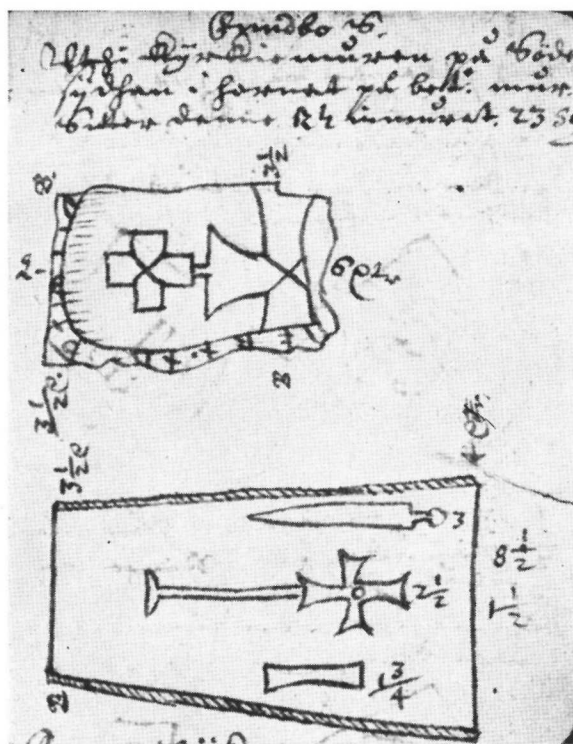

Fig. 113. U 988 och 989. Funbo kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (F c 6).

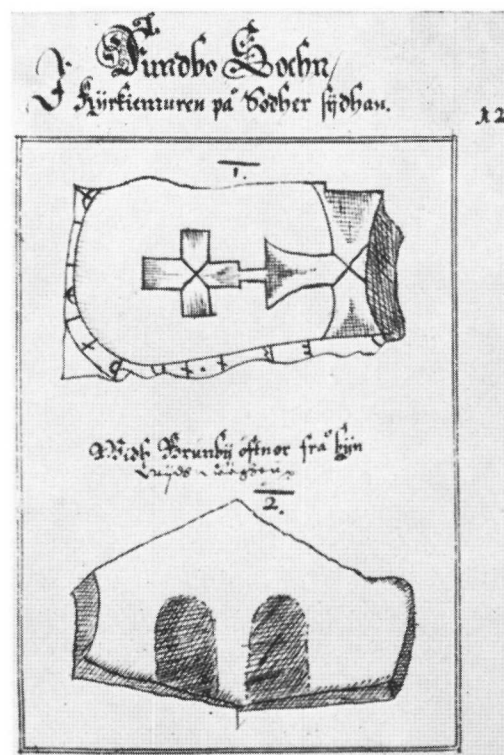

Fig. 114. U 988. Funbo kyrka.
Efter teckning av Rhezelius (R 550).